Yhteiskuntapolitiikka 1.1.2026

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen kuulemispyyntönne 16.9.2026

HE 109/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleistukilain, työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain sekä yleisistä kielitutkinnoista annetun lain muuttamisesta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry ei kannata hallituksen esitystä, jossa esitetään osalle maahanmuuttajista maksettavan muuta väestöä alempaa sosiaaliturvaa. Kyse ei ole uuden etuuden käyttöönotosta, vaan perusturvaan lukeutuvan yleistuen maksamisesta alennettuna. SAK korostaa, että Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on jo aiemmin huomauttanut Suomea perusturvan riittämättömästä tasosta.

SAK painottaa, että kotoutumispalveluihin, työnhakuun ja työllistymisensä edistämiseen osallistuminen on työttömyysturvan saamisen näkökulmasta maahanmuuttajaa velvoittavaa jo nyt ajantasaisen lainsäädännön (työttömyysturvalaki 1290/2002, laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023 ja laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 380/2023) perusteella. SAK kannattaa syyperusteista sosiaaliturvaa. Samalla kuitenkin tulee turvata palveluiden saatavuus.

Yhdenvertaisuus ja perustuslaillisuus

SAK katsoo, että maahanmuuttajille etuuden saamisen edellytykseksi asetettaviin ehtoihin liittyy yhdenvertaisuussäännösten ja perustuslain kannalta merkittäviä arviointikysymyksiä. Kuten esityksessä todetaan, esitys asettaisi hiljattain maahan muuttaneet, työmarkkinoille kiinnittymättömät ja kotimaista kieltä riittämättömästi osaavat henkilöt eri asemaan kuin muut työnhakijat.

Esityksessä viitataan perustuslakivaliokunnan hallituksen aiemmasta esityksestä HE 169/2016 vp antamaan lausuntoon PeVL 55/2016 vp. Lausunnossaan perustuslakivaliokunta ei pitänyt uskottavana, että maahanmuuttajien integroitumista yhteiskuntaan voitaisiin edistää alentamalla heidän perustoimeentuloonsa liittyviä etuuksiaan. Perustuslakivaliokunta katsoi myös, ettei hallituksen esityksessä ollut esitetty perustuslain 6 §:n 2 momentissa edellytettyä hyväksyttävää perustetta sille, että työttömien maahanmuuttajien saaman kotoutumistuen taso on määritelty muiden työttömien työttömyysetuuden tasoa alemmaksi. Perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin ottanut kantaa kysymykseen siitä, että rajatun maahanmuuttajaryhmän osalta kotimaisen kielen todennetulla osaamistasolla olisi vaikutusta työttömyyden ajalta maksettavaan perusturvaetuuden tasoon.

Työssäoloehto

SAK ei pidä kannatettavana työssäoloehdon täyttämisen asettamista täyden yleistuen saamisen edellytykseksi. Hallituksen esityksen mukaan työttömän maahanmuuttajan yleistuki maksettaisiin alennettuna, jos hän

Yhteiskuntapolitiikka

ei täytä työttömyysturvalain mukaista työssäoloehtoa ja on asunut Suomessa alle kolme vuotta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana. SAK korostaa, että tällä hallituskaudella työssäoloehto on pidennetty 12 kuukauteen ja osa-aikatyössä tämän työskentelyvaatimuksen täyttymiseen voi kulua jopa kaksi vuotta.

SAK toteaa, että työssäoloehdon täyttäminen voi olla erityisesti nykyisessä työllisyystilanteessa vaikeaa. Maahanmuuttajien voi olla muuta väestöä vaikeampi päästä työhön ja työllistyä pitkäkestoisesti. Esityksessä todetaan, että työhönotossa on havaittu rakenteellista syrjintää, ja siinä viitatun tutkimuksen mukaan tutkittujen ulkomaalaistaustaisten oli lähetettävä suomalaistaustaisia enemmän työhakemuksia, vaikka hakijoiden koulutus, työkokemus ja suomen kielen taito olisivat yhtäläiset.

Kielitaito

SAK pitää suomen tai ruotsin kielen oppimista tärkeänä, sillä kielitaito helpottaa toimimista sekä työelämässä että yhteiskunnassa. Täyden yleistuen saamisen kytkeminen kielitaitoon ja puutteellisen kielitaidon seuraamuksena oleva etuuden alentaminen asettavat ihmiset kuitenkin keskenään eriarvoiseen asemaan. Mahdollisuudet oppia kieltä vaihtelevat huomattavasti: esimerkiksi korkeakoulutetun lähtökohdat ovat erilaiset kuin luku- ja kirjoitustaidottoman henkilön.

Takuuaika

SAK kannattaa hallituksen esityksen palveluun pääsemiseen liittyvän takuuajan säätämistä. Takuuajan tulisi turvata kotoutujan mahdollisuuksia päästä hänelle sopivaan palveluun, joten toimeenpanossa on syytä kiinnittää huomiota nimenomaan tarkoituksenmukaisen palvelun tarjoamiseen. On kuitenkin huomattava, että puolikin vuotta palvelun odottamista on pitkä aika. Lupa- ja valvontavirastolle on turvattava riittävät resurssit takuuajan toteutumisen valvontaan.

Lisäksi SAK korostaa, että Petteri Orpon hallitus on leikannut kotoutumisen rahoitusta (ks. esim. HE 74/2026, n. 45 milj. €). Kuntien mahdollisuudet järjestää palveluita ovat näin voineet heiketä siitä huolimatta, että peruspalvelujen valtionosuutta korotetaan 7,3 miljoonalla eurolla kotoutumistuen takuuajan säätämisestä aiheutuvien lisäkustannusten korvaamiseksi.

Palkkatuetun työn osalta SAK pitää epäoikeudenmukaisena sitä, ettei siitä kerry työttömyysturvan työssäoloehtoa. Näin ollen palkkatuettu työ ei edistä myöskään maahanmuuttajan pääsyä täyden yleistuen tai ansiosidonnaisen työttömyysturvan piiriin.

Lopuksi

SAK pitää kotoutumista tärkeänä. Hyvin toteutettuna kotoutuminen ja kotimaisten kielten oppiminen varmistavat maahanmuuttajan Suomeen kiinnittymisen ja työmarkkinoille pääsyn, joten niihin on perusteltua kannustaa ja osallistua. Yleistuen alentaminen ja näin toimeentulon

Yhteiskuntapolitiikka

heikentäminen ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukainen keino edistää kotoutumista. Toimeentulon niukkuus yhdistettynä heikkoihin perustaitoihin, puutteelliseen kielitaitoon ja vaillinaisiin tietoihin suomalaisesta yhteiskunnasta voivat myös altistaa työperäiselle hyväksikäytölle.

Pääministeri Orpon hallitus on tehnyt useita maahanmuuttajiin kohdistuvia lakimuutoksia. SAK esittää kaikkien maahanmuuttajiin kohdistuneiden muutosten yhteisvaikutusten arviointia.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Alli Tiensuu
asiantuntija, työllisyys
alli.tiensuu@sak.fi